ԱԶԳԱՍԷՐ

Հրատարակի յամենայն շաբաթ օր՝ ըստ նոր տումարի. Տարեկան գ. Ռուփի 24. բաժանորդաց Ընկերութեան 500.

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԵՐՋԱՆԻԿ

Ամենայն ազգային հրատարակութիւնք ձրի ընդունին. Առանձին օրինակ արժի-մանց 2 անայ տա...

ԿԻՍԱՑԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԱՆՑԱՆԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 104. ԿԻՒՐԱԿԷ 1847 Օգոստոս 7.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ՎԻՃԱԿ կացութեան մայրաքաղաքիս սկսեալ ի 101 թուոյ Ազգասէրիս մինչ ցարդ՝ յելս ընդհանուրս նոյն եկաց և կայ. Մինչ թէ մատնաւոր վաճառ Ափիոնին թանկագնու, զի մեծնորդք, որք ըստ պակասութեան եկամտից վաճառուցին գնալ սերեանց՝ և յամէն օր ցնուէին ի սկիզբ խոնարհել կառապետին ըղպաղոն իւրեանց՝ կրկեթէ ամենաքին յօգուտ գործն, և Կոմպել մեռաքի երկրպագն մեծ քնելի նոցա՝ զեղ յօգնցաւ առաց դաժիռն և դշքի. Այլ միայն դքան առաւելքն, և առ ցաւս անզգալ առնեն գնոս.

Այլ ուրախ եմք հրատարակել, զի շարժման ինն եղև նաև ի փաքրիկ հասարակութեան մերում զի ի քանի աւուրց հետէ՝ Բանիք ի գործաւէր Պարսից մերոց՝ խառնել կամելով ըղ խոյլին զոյն թմիաւթին ի Միացեալնացս՝ հրջարեբական յօրինակին վասն դնել, կամ հանգամանաւ խրախճան կազմել Պարսից և Ընծիրեաց ի 9 Օգոստոսի ամսոյ, որ ծննդեան շարժեաց զկերպ մեր յառաջին, նախքան զսա ի կաւքու.

Վասն զի էին, որք զողջիր ադիցութիւն ջարհաց ընկալեալ ի մերատ՝ ուր և գնայլին քարոզէին բարերար մեռք "Գոլիա" ամփոփել, մինչև անգամ մեզ և ամենայն ստացուածովք թեամբ և բարեկամութեամբ յոյժ օր եղեն. ոչ զիտաւ ամեկել թէ ուսանել բարեխնամ երևելի սա ի կամըջին՝ քան թէ մեք ի կոչաւս.

Թող այնպէս լինի. մեք հաստատեալ երջանիկ կենդանականութեանց եմք փափագողք և ողջեթողք ևս. Բայց յուսամք աղօթելով ղ ևս ի ժամու ուրախութեան մերոյ ի մեա տանուլ, զի նաև Հիւրսանց Անգլի մերոյ ի Կալկաթա, և կարող եղբարք մեր ի նոյն կարգաւին այսպիսի ապագային հանգամանքի կամ փառս.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յարութիւն Աբրահամեան Հօյ-ազգի Հայագործ Կալկաթոյ ճեմարանի մատուցանէ յ, սովին գանձիւք շնոր-հակալութիւնս իւր Պատուելի Մեծ-ազանց Մայրաքաղաքիս այսորիկ վասն նախապատուելոյ նորա գծոց իւր, քան զսեռոյ աշխարհիս այսորիկ ընդ սորին բոլոր. և առաջէ զի և մնայեալ Պատ-ուելի Վերդապատիք Ընդունելուբար շնորհ արասցեն այսուհետև յիւրմէ գնել զհաց իւրեանց հանապազորդ. Որ թէպէտև գնողացն անդամադան լինի զ ջլամէն, բայց վասնորոյ իւ-րոց մեծ զանազանութիւն առ, և կարօտ ընտանեաց իւրոց ՚ի Ջուղա՛ զմանաւոր իմն մխիթարութիւն.

Յարութիւն Աբրահամեան բաց ՚ի պեռ հացէ, ՚ի սովխով հացէ, ՚ի զանազան տեսակաց չորեքբեկաց, և այլոց խմորեղինաց՝ յօրինէ նաև զազ-գի ազգի Ջէլի, և Մարմալէտ, և մծա-պէս շնորհակալ լինի՝ եթէ բարեհա-ճեսցի Պատուելի Ազգն գնել յիւր-մէ՝ սա ՚ի քաղցրեղութիւն և ևս մծապանից.

☞ Ըզգարև եթէ գոնեայ կիրակէ չափ Համարակալութեան մերոյ բարեհաճէք յայտարարել իւրեանց գնել զհացօրին հաց իւր, առանց զանազանութեան բաս-կին՝ կարէ ք զմի տուն ազգին կացու-ցանել. Մեք՝ որ ՚ի սկզբանէ անտի ճաշակելովք զհաց մաքուր նորա՝ անա-չառաբար վկայել կարեմք, զի համ հացի ՚ի հացէ նորա առեալ՝ ոչ երբէք իւիք թերի գտաք զնա ՚ի պատշաճա-մանն.

— Պարոն Աւետ Յովսէփ իմեան զարմ արար յԵգիպտոսէ ՚ի Կալկաթա. և եթէ Տշմարիտ իցէ պատմութիւն նո-րա՝ աւրեմն սիրտ հիւրասիրութեան մեկնեալ համարել յԵգիպտոսէ, և ՚ի Հայս ապաստան անկեալ. Տէր անդորր պահեսցէ զնա մինչ.

— Պարոն Գրիգոր Յարութիւն Ա-ւետիքի՝ փոխեցեալ Հոգենուով ել ՚ի Մուլմին՝ ՚ի 12 Յուլիսի ամսոյ վասն օդափոխութեան, որում ցանկամք զխառարեալ առողջութիւն.

— Պարոն Գաբրիէլ Մէլիք Փերգան Մէլիք Բեգլարեանց՝ դարձաւ ՚ի Գա-քայէ ՚ի Կալկաթա, բողոքել առ ա-տեան ատրզոյսն.— Ընկեան ... ատեանս երկրի այսորիկ՝ մինչ ոչ միայն զի մաշեցաւ անձին, այլ և ա-նուն իսկ նորա՝ Գաբրիէլ ընդ գատա-ստան համբաւ.

— Պարոն Աւան Հազարապետեան տա-րեկան ապրուստով Դաքայի՝ եկն այսր. բայց չգիտեմք յորմէ մեղաց՝ վերայ բարկացեալ՝ հեծի բնակեցաւ ՚ի մէնջ.

— Պարոն Խաչիկ Իս. Տէր Գու-կաս ել առաւ փոխառնութեամբ ՚ի Շիրազզանջ. որում ցանկամք զխա-ռարեալ յաջողութիւն.

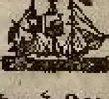

ՆԱՒՆ ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՆՈՒԷԼ Ի ԲՈՄԲԱՅԷ.
ԱՂԱԽՆՈՒԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ.

ՆԱՒՆ ՏԻԱ ԶԻՆ.
ԱՂԱՐԻՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ.

—Շէխ Աճյատ փոյեանի Թղթարանի մայրաքաղաքիս քանի աւուրբք յա-ռաջ ընկալեալ կէնայի գրեալ ՚ի Զան-գեպարոյ առ Պարոն Լամպէտ ոմն, որ պարտաւորէր կիտակս ... բաժ սորմէ 300 Ռուփեաց՝ ... և յանձնել Մակալուլին՝ վճարելոյ. Իսկն յատկան կոչեցեալ, ասաց, թէ "տուեալ իմ, բայց չգիտեմ թէ ու-րում." Իսկ Պարոն Հիւմ զատաւորն ասաց, "արժմէ Շէխ Աճքար զամն

տան և ի նմին յաւուրս ծառայեալ է թղթատարանին, և այժմ միայն մնա-ցեալ թէ՞ ձեռ՝ յանձնելոյ զթուղթն ա-ղաւ է ․" Աւստի և Պորտն Լամ-պէտ հրամ՝ գրել թղթոյն և ծրարից գրամոցն ՚ի նմա, թող ՚ի հասուցանել քար գծին ․

Եթէ այս իցէ հաւաստ, և այս գա-ստատն ի Զանգրիապարոյ մինչ ՚ի Կալկաթա, ուրեմն մեք զօր ը անհաւ-նամք գրոց ՚ի հեռաւոր ծագաց աշ-խարհի․ թէպէտ և ոչ միշտ այսպէս պատահի ։

— Կարդինալն Փոլոսին ֆինքատալանն մեռաւ ՚ի 24 ամսեան ամսոյ ։— Պատճա-ռըն յայտնի չէ դեռ ։— Ասէ գիտեմք, զի ամուսնացեալ և խնդամտութեր մարդ էր ․

— Հնդկաց հասարակապետութեան ատեն արք-տահեղ յայտնեցանէ, թէ յետ ըրուց ՚ի քաղաքականն ատենէ մայրաքաղաքին զորձակութիւն յօղագս հրատարա-կելոյ փոր յօգուտ ․ Ինդրեցման սաէ թէ ընդդէմ կանոնին եղելոյ ՚ի 1825 ամի՝ և ամենայն նախընթաց օրինաց՝ գործն 2․ 1835 ամի քաղաքական հասարակ միայն ծանօթութեան տալ դատարա-նին՝ թէ այս ինչ թուղթ տպագրելոց է, Աստիրարան չունի այնուհետև կարո-ղութիւն մերժելոյ զայն, և կամ՝ տալոյ նմա զարձակագիր ․ Օ ի զօրս արձա-կեցին արէնք՝ արձակին և դատաւորքն ։

— Գրեն ՚ի Բաթաւիայ Յուլիսի 15 թուով, թէ ատկութին ան է ապստամ-բութիւն Պատանաբայ ․ Դ վերջ յուր եհաս ՚ի Սորամէկիանեայ, զի փոք-րիկ Աւրալթի զունդ մի ՚ի անդրա-ջին դրդռեցաւ, ՚ի սպասից Տէրու-թեան, որ բանակին ՚ի Մաքկոր, առա-ջին մինչ․ք հետի ՚ի Սորաուկիանեայ ․ Թեկնապահ Մակերիար 60 արամբ գնաց յօգնութիւն նոցա, և Սերագա

զիւղ մի՝ որ ցայս վայր անփորձ ՚ի հինից ապստամբաց՝ զխափին հրձիգ արարու ։

— Բազմօք յառաջ ՚ի քաղաքաւ Օ-բոգրութեան իրիք հրատարակեցաւ առ թէ՝ ԱՅՆ Է որ ՖՈՂՈՍԵՆԻՆ որ Է ՄՆ ՏԿԻՆ․ ․․․ ․․․ զվերնոս եբերայազաւնէն՝ զի կամենել իրիքն մահուտ Օ ամէկիս ուրախ եմք տեսանել, զի ետուք ձեռնարկեցաւ ա-ռաւելիւն մեր ․— Տարապաղ Մխի-թար Վարդանեան Տիգրանեցի՝ մեռաւ առա ․ և զի զոյին նոյնք նորա՝ քա-նիք ՚ի հոգեկառավոյց Պրուսայի՝ ազգը-միլը սասութեամբ զանձինս նորին յըն-ծանիս և ՚ի ժառանգս համբաւեցին, ոչ իբրև այլելոց լինելով (Հօտին ․) այլ ուրելով վկայութեան ․— Ասեմնն մերձեալ զնաա և զդարպասանս նոցա՝ որպէս պատ․ առ ․ և մեք՝ որ զհոգն և պահն կայացն զիտեմք, ասեմք՝ թէ արդարապէս արար ․—

ԱՍԻԱ

Տեղակալն Կոլոմբոյի և ամենայն կղզւոյ նորա խնդիր մատուցին կա-ռավարութեան կղզւոյն Ցէյլանայ՝ մի-ջամուխ լինել յետ կեանի, և ա-ժուվ կերակի պահել տալ ամենայն հասարակութեան տեղւոյն ․ Առաւ-վարութիւնն՝ առ, ՚ի մերոյն երես ընկալաւ զխնդիրն նոցա, բայց և այն-պէս յորդորեաց զհոգեորսականն ա-րիւնալ ՚ի գործ անդր ․— Փարա էր ընաւ երբեք միջամուխ չլինել, զի ամ կարէ օրինաւոր կերակի պահել ՚ի չանթս հրապանաց, կամ ծագս նեգա-կաց ․

ԲՈՒՐԲԱՑԻ

Հաստատակութիւն անդուլ ջանի բանացի կենդանի մնացուցին Տէրութեան արգելեալ զանուանեալ գործածուիլ ըն-ժեշխական պատուիրանին՝ յիշեցուցանող անտի, որ անխորժ և անդուպըց՝ ձեռնամուխ լինին 'ի կեանս հասարակաց, և ձեռքն 'ի սանդարս աւերածոյն թուով զմարդիկ՝ քան զպատերազմն զմահապատժամ՝։

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

Ասացեալ 'ի Վիեննայ լրջին թէ Կայսրն Ռուսաց անցեալ է 'ի Վարշաւ քաղաք Լեհաց՝ ընդ անուամբ կոմսին Ռոմանովսկի։

— Ասի թէ Կայսրն Ռուսաց զքանի մի օրական թոռն իւր Աղեքսանդր Աղեքսանդրովիչ Նիկոլայեան կարգեալ է հազարապետ գնդի Թնդանօթաց։

— Գրեն 'ի Համբուրգայ թէ մեծ հանգար ցորենոյ 'ի Մոսկով հաւաքեալ է, յորում կային աւելի քան զ 15,000 չէտվերտ (կամ քառակ.ք) արմտեաց։

— Ութն ամսոյ երկրամարք՝ յորոց երկուքն են մասնաւոր նաւագաց, առաքեալ է Բարձրագոյն Բարեշնորհ Իշխանութեան առ Նորին Բրիտանական Մեծութիւնն, ընդ խնամակալութեամբ Բժիշկ Բիգանայ Հայկազնոյ հասին 'ի Լոնտոն։

— Մի միայն եղջերաւոր ոչխար խիթ բերաւ 'ի Հրատանգանէն Չիլիայոյ 'ի Սրբոյն Կատարինէայ Կղզին. 'Ի հակառակն ունի նա զեղջիւրն իւր երկատանաչափ երկայնութեամբ։

— Մէլ լու ըշտակ կամի՝ թող գնոյ յՕշակեան աւան 'ի վերայ Քասաղ գետոյ. Քարատակք և ծորանք նորա լի են յօշատիօք, որ առի և մարզասանք. զի է առել կամ արմատ 'ի ձե մարդոյ. Նշանակի սրտցոյն մանրազոր ասեմք։

— Հրեայք 'ի զանազան աշխարհս Եւրոպիոյ՝ մնաստանս որք են 'ի Գերմանիա՝ խորհուրդ արարեալ 'ի միջի իւրեանց, փոխեցին զօրն Եօթներորդ 'ի Միաշաբաթ կիւրակէ Քրիստոնէից, զոր առըր սահման Տեառն Աստուծոյ իւրեանց։

Ասի թէ քանի ամօք յառաջ առեալ բարուններ Հրէից 'ի Բէրլին՝ որոշեաց զթիւ իւր ամաց, զի եթէ անհնարին Մեսիայն իւրեանց ծնանիցի, ուրեմն յանդգնութիւն իւրեանց արդար էր, և հաւատ Քրիստոնէից փուչ. բայց եթէ ոչ ծնանիցի՝ ուրեմն այն է որ ծնեալ և գալոցն, ասէն և հաւատ Քրիստոնէից արդար, և իւրեանց յանդգնութիւնն փուչ։

Բայց ըստ որում մարդկային հայթհայթանօք և միջնորդ ոչ նոր Աստուած լինի, և ոչ փոփոխի. մեք զանփոփոխ Բարին Ջերմեռանդ աղաչեսցուք, որպէսզի ձգեսցէ առ Հայր զազգն ընտրեալ, իւր մայրենի ողորմութեամբ, և զնոյն ընդ Հրէայս եղբայրութեամբ համագեալ 'ի փառս անուան իւրոյ. Ամէն։

Բանասիրական

ԵՐԳՕ

Մէն արուեստք Հայոց են՝ ցե՛ր,
Որ բարձրեալ 'ի քո եէր,
Ով փափկութիւն մարմնոյ կարին,
Ով զգեստուց շքեղութեան։

Եւր խաչակիր հնոյց Քրիստոյ
Խաղաղանայականաց դաշն ի վերջ ։
Մարտնչագործայր Հայոց ազգի
Հրաշափառեալ հանգոյց քոյ ։
Հայեաց յայս Կոյս սուրբ ընծենի ,
ՅԱղաւնակերպն Պարոնէի ,
Իւ յեր գրեթն՝ գի ընդ նմա՝
Հաւ մասնաւորաց զայս՝ Հասունի ։

ԳՈՒԼԻԵԼՄՈՍ ՏԵԼ

ԱՅՍՊԻՍ անուանեալ ի պատմութեան այնպէս արժանայիշ հրաշին որպէս Գուլիելմոսի Տելոյ՝ զաղատաբերն Հելվետացւոց կամ Զուիցերացւոց ; սակայն պարծանօք է պատմել զի մականուն նորա Տել է, ըստ որ ի Զուիցերական բարբառ Խօսելոյ՝ զաւառին կամ՝ նահանգի Հելվետացւոց՝ ուր ծնեալ էր , ձևազգեմնի ապա։ Ոչ հաւաստի առել զաւուրս ամ՝ ծննդեան նորա ։ այլ յամին 1307 ամուսնացեալ էր , և կնոջ ընդ հետ եղել իւրոյ և մանկանց ի գիւղն Բուրգլենի մերձ ի քաղաքն Ալտորֆայ ի գաւառին Ուրիայ ։

Հելվետիա է երկիր լերանց և հովտաց , լճաց և գետոց ։ Գիւղականք են աշխ զուարթ և աշխատասէր որք զանձամբ պահպանեն համեստութիւն կամ երկրին մշակութեամբ , կամ պէսպէս արհեստից և գեղեցիկ արուեստիւ և կամ արտադրութեամբ այծենեաց , տեսանի ենչ արօտավայրաց և զբօսանօք վայրի այծեաց , որ ընակէին ի առանձնաւոր և ի ժայռս Ալպեանց լերանց ։ Որսորդքն են մարթ այծենեացն ։ և որսորդք Ալպեանց անվեհեր են յայտ յորսորդութեան այծեացն կենդանեաց , որոյ ի վտանգ անձանց զհետ երթեն վայրենեացն ի ժայռս ուր խմայր զհետ առաւօտն առանձնացեալ՝ մինչ ըստ կարի մերձենալ առ ի սպանել ի նպատակն ։ Յերկար կրթութեամբ այնպէս յանձնեալ են ի նպատակն հարկանել մինչ զան ուրեք վրիպել ։

Յառաջին մեր որսորդք այծենեաց թերեւս որք ընդ հրացանիւ ի նոյն արհեստն ։ սակայն ի ժամանակս Գուլիելմոսի Տելոյ՝ Ալպեան որսորդք զնետաձիգ վարէին աղեղամբ , կիրառութեան վասոյն և ամենայն անձանձիր վարժել յայնժամ՝ ի Հելվետիա ։

Զարդարանօք իւր հեռակերէր Գուլիելմոս Տել յամենայն որսորդութեամբ այծենեաց և այլ վայրենի կենդանեաց ։ Այնքան հմուտ էր յաղագս նաւարկութեան , և այնքան անվեհեր նաւավար լինէր , մինչև համբաւ այսպիսի նորին յայն սրտեռ ուղիղ ընկերն զանուն «Խաչակն աղեղան լեռ Բուրգլենի»։ Նա՝ յանձնեալ էր ի կառավարութեան նաւակաց ի վերայ լճաց ։ Հայր նորա ընկեր երթեալ էր արհեստ նաւորդաց ։ և Գուլիելմոս Տել՝ թեպէտ զարդարեալն ընդիրևայ կենօք , սակայն էր նաւորդութեան լճաց յաս են զամ զաւակ մանկանց նաւավարս գեղջիս ի նահանգին Ուրիոյ ։

Ասեն էր «Թէ որպէս յաղթեան և ի վերայ աղեղան նաւաց կիրթ է Գուլիելմոս Տել»։ Հա-

հերձ առել ։ այր աղքատ ընտանի մեծ էր նա , որ խորհէր զամենայնիւ զօր մտածէր , և ըստ կարի ամենայն զինուորութեամբ զկատարեալ ։

Զայնու ժամանակաւ հնազանդէր Հելվետիա ընդ իշխանութեամբ Աւստրիոյ՝ Ալբերտի Ալաւսոբրայ , որ փոխանորդ նշանակեալ էր կայսր Գերմանիոյ։ Ցանկային զօրանալ էր սա ընդ Հելվետացիս, զի փախեան նորա զերանին Ալպեան Լեռնային կողմերն կայսերական ի Կայսր ։ Առաջին զանդրանին ընտրեալ կոմսն Աբսբուրգ ։ սակայն խնդրէր էր միշտ ամենայնի , և յառաջ զատանելովն յերկրացւոց մեծ էր , որ տեղեաց զամն մեղ , վերջինն ընդ ապստամբ կան թագն կոչեցանէր և զկնոյ ի մարտին Աւստրիոյ յամի 1298 և յայնժամ Ալբերտոս լինէր կայսր առանց խիզճ ընդդիմութեան ։

Առաջին փորձ իշխանութեան իւրոյ եղև պատժել զՀելվետացիս վասն թշնամութեան կողման հաւանութեան իւրեան ։ և այնքան անմտացաւ մինչ հրամայեաց առաքել «Ոչ այլ ինչ և թէ խոնարհ էր ընդ նոսա կարծ ընդ հպատակս , այլ երբ ընդ գերիս»։ Ըստ այսմ՝ անիրաւ յաւելադրութեան զրկէր զնոսա յիրաւանց իւրեանց և յառանձին անդրանկան շնորհաց նոցա , փոխանակ պահելոյ զօրէնս և զազատութիւնս նոցին , և զհեղձուցանելոյ նոցա և զարգասաւորութեանց զնոսա հարստահարել կամէր ։

Ըստ այսմ արտաքսութեամբք կայսրն Ալբերտոս զաւերութիւն իւր անհնարին առնէր յաւէտ սաստ կին և յորժամ զանձանութիւն ժողովրդեան առնէր զմտքոյ և զգեստ կառավարելոյ ընդ երկրին հանճարն , որոց յեդր զօրօք առ ի ստնացուցանել զնոսա և ընդ հպատակութեամբ արկանել , Գեսլերս զօրավարն յայտարարէ զդժնեա կարգէր հրամանատարս , պատուէր տալով վարել զբռնաւորական իշխանութիւն ։

Բռնաւորք նահանգացն իւրեանց առաքէին յաւէտ զհարստահարութիւն Գերմանացի հրամանատարքն իւրեանց Գեսլերի , որոյ զբռնադատ արտասահմանութիւն արարեալ էր , և այնպիսի էին հրամանատարք վարելով զիւր պաշտօն , մինչ զի զհասարակաց ցասումն շարժեալ անիրաւաւութեամբ , անգթութեամբ և անիրաւութեամբ իւրով ։ Երկիրն համօրէն ի պատրաստ էր յապստամբութիւն վասն աղէտի իւրոց թէ գեր լինէր ի զայր ընկենուլ զլուծ Գերմանացւոց ։ Զայրացեալ համբերութեամբ լռեալ էին , պատասխանութիւնք նախերգեալ այժմ , այն զի գիտէին չլինէր ի նմանէ ի պատճառս յաջողութեան նորա ընդ նոսին պատմութեան և մեծամեծս Հելվետացւոց ։

Ի յաւուրս երկուցն մեծամեծ աւելակոյսից բռնաւորաց հրամայեր զայրացուցանէ հրոյ , զոր ակրատուտն էին Գուլիելմոս Տելոյ վճարեալ էր ի կառավարութենէ Աւստրիոյ պարգև առն իւրոյ , վասն զի ի մէջ անուանց վառեալ զանձինսն պատուահանեաց խոնարհեցին Յուսացեալ յայտ նորոգել ձևոյթ կառս կանխիկ ձայնել ծայրէ ի ծայր անհնարին բարբառ ի կեր արկանէր ի մերձ պատճառ հնազանդել հայրենեաց , որ յայնժամ՝ յեկեղե-

ցիս եւ 'ի տանն եւ յարտաքուստ մեծամեծաց միայն տեսանէր: Պատկերն աղքատին ընակարանին նորա օրհնեալ էր. յայտի՝ ամենայն խոշոր ինչ հասա, մաքրեալ նորին իւր խնամածու աջինով սփռեալ էր 'ի վերայ սեղանոյն, յոր եւ եդեալ էին փայտեայ պնակք եւ դգալք ձեռնագործք եւ հաց-ասց մի ձկան արգանակի ընդունել 'ի կողմն: Բանի մի վարագուրներ կարկատեալք 'ի պէսս ընդմէն ու-տեյոյ ոտիցն 'ի պատուհանին:

Խաղաղ նիրհը սաղոյն յորդորեաց երկու երեք 'ի մատաղ մանկանց ծնողացն, ընդ խաղս, եղեալ եւ ին 'ի տեղիս իւրեանց: Հենրիկոս եւ Լուսիա՝ երկու-քին 'ի տեղիս խաղալեաց՝ հեծեալ եւ միւս անկեան հասարակ՝ խառ-նիրատուն ադայք, եթէ Թողուէին զնոսա ար-տաքսել. բայց ինքն, եթէ Թողուէին գնոսա ա-րածուցանել, հանգչէին զմայր իւրեանց Թուն կալ զպերձ հօրն: Հանգչէին գմայր իւրեանց զուարթութեամբ, որ պատրաստեալ էր 'ի խաղալեաց գնդականութեան ընդ այդ զգեցեալ վասն ընտրեալ հօր, զայրացուցանող յորդորեալ գեղեցիկ նոցա Լուսիա՝ որ յորդոյ վերայ հօրեղբօր զուարթ նոցա Լուսիա՝ որ հանգեալ էր 'ի չախմախոր հասարակ յորդ.քառասնամեայ կողք արկանէր, եւ մանկեր զԹեւնն որոց կախեալ էր 'ի վերայ հօրն: “Այդպէս,” ասաց Հենրիկոս, “եթէ Հայր իմ փութայ ոչ գայցէ 'ի տուն, բովանդա-կին այն առաւօտեան խորովեսցէ:”

“Զինչ ասես” եհարց Լուսիա:

“Խորհեցի, Լուսիա, զի ցաւ լինի վասն մեր եւ-Թէ սպասելանայի այդ. քանզի դու եւ մայր մեր այդպէս պատմեցելոց 'ի խորհրդեան զայն, եւ այս-պէս գիտելեաց առաջ զնաս:”

“Ոչ, անդրանիկ մանուկ դու, կարծես ուստի ըԹ Թոռունքն, որ խաղայեն վասն ընտրեալ հօր քո:” պատասխանեաց Լուսիա: “Եթէ ես էի 'ի տեղի մօր ձերոյ՝ առաջքէն պահել յանկարծին ձեր միայն վասն այդպիսի բանն խորհելոյ:”

“Այժմ քեզ տեսանեմ, զու քեզ տեսանեմ,” զոչեաց յանկարծ Հենրիկոս, “եւ ես ոչ գիտացեր յանկարծին իմ զայրն հրամանաւ:”

“Սակայն զննեցես զու յանկարծին քո, փոքրիկ տղայս, եթէ հօրեղբօր զուարթ քո Լուսիա հրա-մայէ քեզ այնպէս առնել,” ասաց հայր նորա, որ այն ինչ մտեալ էր 'ի ներքս մինչ լսէին նոքա:

“Այո,” գոչեաց Հենրիկոս, պատմելով առ փոքրիկ եղբօրն իւրն, “եթէ համբերեսցուք ամենա-յնի՝ ճաշակեսցուք դդմոցեկ յոյժ, եւ լինիցիմք որ հայր մեր պատմեցոյց էր:”

“Ահա՝ տեսէք զինչ կարգաւորք լինելոյ ձեր յոր մանկունս,” ասաց Լուսիա, մինչդեռ զձեռսն կալեալ նոցա առանց 'ի փոքրիկ մեծունի իւրեանց:

“Որդեակք իմ ձեր ոչ են վասն գիտանանս աւելի-ջաց ձերոց, որդեակք իմ, կրկնեաց Տէր, եւ վա-հեցաւ զուարթ 'ի մանուկ երկուց մտաւորացն:

Հարատեւէ:

ՀԻՆԳ ԲՈՊԷ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մէջ շատ անհրաժեշտ ժամանակի վաւեր Ընթերցող. — Թերեւս դժուարին կերպ քո դկարեւորաց. — դոյցեր լաւ Թեւնէ ասեմ, դժանդներձէ, կամ զբօսանաց: Թեւ-րեւս պատճառութիւն չեղէ քոյ կարեւոր եւ դուզ մտածութեանց: Եթէ այդպէս է, ուրեմն մեկուսի պահեմ գայս Թուղթս, եւ յարմար պարապոյ ժամանա-կիս առ միւսանգամ եւ տես, զի գոեւ տարուն չէ 'ի խնդիր դրամոց կամ պաշտպանութեան քոյ, ոչ ապերախտութեան կամ զեղջմամբ ինչ գէշ: Ոչ ինչ իւր նպատակէ, այլ ամենայն պէտք խնդրէ. եւ դժնդ միայն:

“Ո՛վ ինչ անհնարին կամեցիր եթէ համ-ցանկեցուք,” ասեմ: Կամիմ զինչ բայց ուշադրութիւն քոյ: Որդ 24 ժամքն աւուր, որք կացուցանեն 1440 րո-պէս: Յորոց ո կարեւոր գործոյ (կա-միմ յայտ առնել զոյն որ սպառախանձէ-ցէ առ դիտաւորի ինչ,) ամենք 'ի մարդ-կանէ հայրն ծախեն ժամ ինչ. ու-մանք՝ բոպէս ինչ, այլք՝ գրեթէ ոչ ինչ մասն ժամանակի: Մոռերեալ՝ պահանջ զժամանակն բովանդակ յղե-կանայնութեան իւրեանց:

Որդ որոշեալս մարդիկ ընդհա-նուրս առաս եւ ըստ յոգնութեանց են 'ի ծախս ժամանակի՝ վասն որոյ համեմա-տաբար եւ ես փոխ խնդրել 'ի նոցանէ միայն զ.բոպէ մի բոպէս, զոր եթէ շը-նորհեսցեն, մեծապէս շահին 'ի մե-րոյ: Բայց եթէ չշնորհեսցեն, թող հա-մարեսցին զսոսա 'ի համար այնց մի-լիոնաւոր բոպէից, եւ այնց բազմու-թեան աւուրց, ամաց եւ ամաց՝ զորս անհոգութեամբ եւ անգործութեամբ շռայլեցին 'ի կորուստ:

“Արդ այս լռջուէ խօսկս (ասեն) ոչ են անարգից ամա,” Արդեօք համբե-րութեամբ խօսիմ սրբարն, բայց քաջքրութեամբ: Գիտեմ զուար-Թանալ եւ 'ի պիտուղակն, զանձն դ.ու

առ. վայրկեան մի, և փորձես եթէ ո՛չ կարիցես անձամբ կատարել զայն։

Աւելի ընթերցո՛ղ, խորհեա՛ զի մինչ վայրկեան առ վայրկեան հասի ժամանակն 'ի քոյ Յաւիտենականութիւնն հեղեղօրէն յորձանի 'ի վերայ քոյ. Հուպ հասանէ քեզ առս, և դուցէ յանկարծ եւս 'ի թարթել ական։։ Յաւիտենականութիւն, ահաւորագոյն բառ։ Յոբէլք զմտաւ ածէք դու որդւոց զնշանակութիւն նորա։ Բիւրաւոր միլիոնք դարուց առ 'նմա են որպէս վայրկեան մի ժամու։ Յոբելք բեւրոց միլիոնաց թուէին 'նմա իբրև միոյ կէս վայրկենի. այլ զհատուած յաւիտենականութեան չունէին մերձաւորագոյն ինչ քան զսկիզբն նորա։

Հայեցի՛ր արդ 'ի ժամանակն, — և յամենայն որ ինչ ժամանակաւոր են՝ յաշխարհ, և 'ի ճոխութիւն նորա, 'ի փառս և 'ի դուարճութիւնս նորա, 'ի յոյս և 'ի խնամս նորա, ՈՐՔ կորնչելոց են իբրև զպղպջակս ջրոյ և փութով ցնդին յանդունդս նախնեացն. թողլով զինի՝ միայն զանուն յիշատակս դատապարտութեան և ոչնչութեան իւրեանց։

Զննեա՛ բոլոր, և դու խնդրեա թէ այսպէս են՝ չէ՞, — ո՛վ կարէ ուրանալ զայս։

Այսպէս յաճախ մտածութիւն քո չէ՞ր ինձ այսպիսի. «Թէ կարելի է ինձ սպասել 'ի մի վայրկեան ժամանակի. մեռանիմ ասացի 'ի կենդանութեան իմում, փութով եկեց մեռելոց ասել, և մարմին իմ փոխադրեալ թաղեսցի 'ի գերեզման մահու։»

Թուեսս աղաղակեցին, «Ո՛վ զարհուրելեացս, վայրկեան մի եւս խաղալ չեկեալ պալատանէ»։ Այլ աղաչեմ լսել ինձ գտեալ վայրկեան մի և ախտանիմ՝ զի ոչ ապաշխարեցի։ Եթէ գուցէ Աստուած, ոչ միայն ինքնագոյ է, այլ և կէտ զյաւիտենական գոյութեանց իւրոյ, որոյ ոչ ուրեք վախճանի ապագայ իւր՝ պարգարելոյ համապատշաճ կատարելութեամբ։ Նա, որ 'ի հերքումն այսպիսի խնդրոյ և սոյն հետազօտիցն՝ ասիցէ, թէ չիք Աստուած, անզգամ է և չարաշահաբար այսպիսի մտածութիւնք համառօտ որքան և իցեն, ամենեքին ապացուցանեն թուին, նաև եթէ համառօտեսցին անգամ ցհինգ և եթ բառս։

Եթէ ունիցիս կարգութիւն համապատշաճ կենաց յաւիտենականաց՝ յայտնի երևի 'ի պայծառութենէ մտաց քոց. Խղճմտանաց զօրութիւնք քոյ ոչ 'ի նիւթոյ կազմեցան, և ոչ կեալ կարեն որով մարմնոյ քո մնան։ Հո՛ն 'ի վարդապետ զոգւոյն սրբազանին եթէ կարող ինչ իցես. և խորհուրդ կամ զհանճար 'ի հոգւէ, 'ի մտաց և 'ի խահեց՝ զօրս ուսուս և ըմբռնես. Մի՛թէ արտաքինքն զիւրեանց (քանզի Աստուած այնպէս արար.) բայց նիւթ երբէք ոչ արտադրեաց զմիտս։ Նափանզակ զանգուած լերինն՝ չունի յիքեան զխորհուրդ մի. և ոչ ամենայն արեգակք մարմնականք զգացումն կամ զեղջեր մի. Ո՛չ մարմին քո, և ոչ անդամ ինչ նորա՝ որ խորհի. խոհի կամ յիշէ, ոչ զգայ քո, և ոչ սերս է բաղադրեալ այսմիկ, առաւել քան զաղացն քոյ, բարձր, և զգայուն։ Յամենայն մասունք մարմնոյ հող է, բաղադրեալ ընդ միւս այլ տարրոց՝ հասարակաց յանդամանկանաց, առ որ և դառնայ մերանին լուծանելով հողն 'ի հող. Բայց հոգին՝ առ որ առաջին սատանայ դառնալ ունիցի, ուր

եցէ չանձնարան վանկմագոյն կատարե-
լութեանց իմացականին, որպիսիք մը-
տաց եւ կամաց՝ յարժամ փիլոսոփի մար-
մին ։ Արդ՚ զոլ տասն ինչ, քան
որում նմանիցին, կամ՝ ունիցին զուգ-
ակցութիւն ։ Իսկ է այսոքիկ ծըմա-
րիտք եցեն, ուղիղն եւ հեռանմանքն
պարոնն զոլ գիւրինացունք եւ խոր-
հանք ։ Վասնզի եթէ հոգին անհունութ
է, ապա եւ անմարմին է ։ Եթէ ան-
մարմին է, ապա եւ հոգեւոր է, ապա
եւ նման Աստուծոյ է, առաջին եւ մի
միայն ինքնագոյ Էակութեան ։ Իւ ե-
թէ նման Աստուծոյ՝ ապա եւ անմահ-
ութեան հոգին ըստ նախկին զինչու-
թեան իւրում պարտի զոլ անմահա-
բար երջանիկ կամ՝ թշուառ ։

Իւ այսպէս, որ ուրանայ զանմահ-
ութիւն Հոգւոյ իւրոյ, կարէ՝ նմա-
նին մտօք ուրանալ եւ զհօգեւոր գոյ-
ութիւն Աստուծոյ իւրում, եւ ասել
մտադրամայն, (որպէս անմիտք ասացին)
"Թէ ոչ գոյ Աստուած ։" Իւ թէ այս
զինչեցիկ բաղդատութիւն կարգին նիւ-
թոյս չուրջ զնեօք՝ կամ՝ սոսկ բնու-
թիւն է, եւ կամ՝ ինքնաբարած էակ
իմն, բաղդամին յարմարեալ եւ պատ-
շաճեալ ։ Այսպիսի գաղափարք խոր-
հելոյ այնքան զօրել են ի յաւոյ եւ
յերանութենէ, որքան եւ ի լանէ եւ
կրօնէ միանգամայն ։

Իսկ եթէ հոգին չիցէ արարեալ ի նիւ-
թոյ, ապա եւ ոչ վասն նիւթոյ՝ որ բաղ-
մոք տարրին է, քան զնիքն, Իւ յա-
տուկ վասն այսորիկ է, զի որ ինչ
նիւթական՝ ոչ կարէ յաղեցուցանել
զնա ։ Աստուծին մեծութիւն եւ փառք
ոչ երբեք երջանիկ զմահացուն արա-
րին ։ Համառօտութիւն ոչ ողնէ Հոգ-
ւոյն ըստ ինքեան, այլ եւ միշտ ի
փոքր լոգոյն անպարտ մարմնոյն՝ ի բաց
քա ունայ զոյն ամենայն մխիթարու-

թիւն՝ զոր տայ կարէ հարստութիւնս
Օտարական հաշատ թիւնք նախ զար-
ժան ցանէն եւ ապա զգուշն զզգայ-
ութիւնս մեր, եւ միշտ զանոթի հոգ-
կանն՝ նաեւ զնաւ ուսաախոհս ի մը-
տաւորաց անափ Անգղիանելի ոզանք
են ի բարեխ երկիր, ուստի ոչ ըստ են-
քեանց բարիք ինչ են անզգամք,
եւ ոչ փոյթ յուզեր իմն խամարաստ եւ
համատարած ըստ զրկութեան անմահ
ընութեան հոգւոյն. Բնաբանական
աշակերտ ումն հնութեանց, (Լաւգինոս)
ասէ, կարելը զձեւոց աշխարհիս այ-
սորիկ, "Աստուածք այնքան չեն ար-
ժանիք զորմանոյ, որքան հարկեցոյ-
ցին ի նոսա այնու անան իմն մեհա-
թեամբ հոգւոց ։" Այսպէս անմահութ
էր հոգւոյն ատեղծանել վասն այնց ի-
րաց՝ զորոնք արհամարհեսցէ՝ յուցանէ
զհերապանցութիւն իւր ։ Եւ եթէ ոչ
վասն բաւադունից եւ բարձրագունից
աշխարհիս այսորիկ՝ ապա արդար
միայն պատշաճերոյն ինքեան ի հան-
դերձեալ աշխարհին ։ Թէ է ոչ Աստ-
ուած բացարձակապէս ըմբռնողին առ-
նէր զմեհացոյն մտուն արարչութեան
իւրոյ՝ (որպէս եւ հոգին մեր ։)

[illegible] ։

ՏՆԸՆԴՆԻ ԼՈՒՐ

ԾՆՈՒՆԴՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ Յուլ. 28.

Տիկին Գ. Մ. Գասպար ծնաւ Ուստր ։

Տիկին Յ. Մ. Հէրիմեան ծնաւ Դուստր ի 6 Օգոստ ։

Ի ՄԱԴՐԱՍ Յուլ. 9.

Տիկին Խ. Պ. Խաչիկեան ծնաւ Ուստր ։

ՄԱՀ

Օգոստ 1. 1847 ։

Տիկին Լեէնէ Ոսկոյ Վարդան Գասպարեան հան-
գեաւ ի հասակի 70 ամաց ի Կալկաթա ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ. Դ. Թաղիադեանց Վերակացու